

СТАНОВИЩЕ

От: *Проф. д-р Тилчо Колев Иванов; Пенсионер*
Икономика и управление (Отбрана и сигурност)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност *„Икономика и управление (икономика на отбраната и сигурността)“* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Пейо Танев Сизов*

Тема на дисертационния труд: *„Перспективи и предизвикателства пред българската отбранително технологична индустриална база“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 503/01.03.2023 на Зам.-ректора по НИД и МС на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е обучаван по докторска програма към катедра „Национална и регионална сигурност“, Факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по научна специалност „Икономика и управление (икономика на отбраната и сигурността)“ съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 543/22.03.2016 г. Обучението се осъществява в задочна форма на обучение, субсидирана от държавата, с научен ръководител доц. д-р Светослав Спасов.

Докторантът е придобил бакалавърска степен в УНСС по специалност „Икономика на отбраната и сигурността“ през 2010 г. и магистърска степен по „Международен бизнес“ от International Business School, Лондон, през 2012 г..

Започва трудовата си кариера като стажант в Комисия по външна политика на народното събрание през 2010 г. Работи последователно по работа по проекти в Междуведомствения съвет по отбранителна индустрия и сигурност на доставките към МС през 2011 г., и като управленски консултант към Philips Healthcare, фирма Фрамингам, САЩ. От 2013 г. до сега е Регионален директор - Индия , към отдел „Бизнес Развитие“ на „Арсенал 2000“ АД. На практика, представя дейността на дружеството в Делхи, Индия. През този период работи по проблеми, свързани с темата на дисертационния труд. Участва в множество международни военни изложения, в международни срещи между международни отбранителни компании и такива от БОТИБ, както и по програми и проекти, засягащи БОТИБ.

По време на докторската подготовка е изпълнил индивидуалния план за работа една година преди предвидения срок.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Предложеният за рецензиране дисертационен труд има обем 178 стр. Включва списъци на използвани съкращения, фигури и таблици, увод, три глави, заключение, използвана литература, списък на публикациите по темата на дисертационния труд, списък с научните и научно-приложни приноси и приложения.

В увода авторът аргументира актуалността на изследването със стратегическото значение на българската отбранително-технологична база (БОТИБ) за БВП, заетостта и оръжейния експорт и икономиката на страната. Избраният обект (БОТИБ), предмет (перспективите и предизвикателствата пред БОТИБ, вкл. за иновационната среда, в която тя функционира в процеса на превъоръжаване и модернизация на Българската армия, изследователска теза (...процесът на превъоръжаване и модернизация на БА, вкл. възможностите по линия на Европейския фонд за отбрана имат потенциал да бъдат катализатор и инструмент за развитие на БОТИБ), изследователски проблем (не малка част от изделия с руски/съветски произход в края на жизнения си цикъл ще ограничават възможностите за развитие), цел на изследване (предлагане на конкретни мерки за развитие на БОТИБ), задачи (анализ на настоящото състояние; идентификация на основните проблеми и предизвикателства; формулиране и предлагане на алтернативи за модернизация и развитие на БОТИБ),

изследователски методи, ограничения и допускания и потребители са добра системна основа за структурно изграждане и провеждане на изследването.

От използваните 186 източника, от които 122 на английски език, доминиращата част са на английски език, което свидетелства за висока осведоменост на автора за състоянието на разглежданата проблематика в страните производители на отбранителни продукти в света.

Препоръчително е в към тези елементи в увода да се добави и приложения изследователски подход, както и да се свържат избраните методи с изследователските задачи, както това е направено във втора глава на труда. Изследването използва богата информационна база, достоверността на която също е добре да бъде декларирана в увода.

Основните раздели на изследването – предизвикателства и възможности пред БОТИБ, подходи и методи за изследване на развитието на БОТИБ, между експорта и превъоръжаването на Въоръжените сили (ВС): насоки за развитието на БОТИБ са тясно свързани с отбранителната политика и сигурността на страната са логично построени. Те идентифицират проблемите, анализират състоянието и възможностите, и предлагат насоки за развитие. Ключова роля за това несъмнено ще имат основните институции в страната и техния капацитет да решават, а не отлагане на решаването на идентифицираните проблеми. Несъмнено, подобни аналитични изследвания могат да бъдат полезни за вземащите решения органи.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Научните и научно-приложни резултати са продукт на решаваните задачи от изследването. По-съществените от тях са:

- Дефиниране на стратегическото значение на БОТИБ в политически, социален и регионален аспект.
- Подчертаване на изоставането на развитието на БОТИБ и липсата на политическа и обществена подкрепа на необходимите промени в условията на нарастваща регионална несигурност.
- Отбелязване на позитивните оздравяващи икономически ефекти от частичната приватизация на БОТИБ и оставащата критична зависимост от традиционната и пазарна ориентация.

- Аргументиране на виждането, че предстоящата модернизация на ВС на страната, без тясно сътрудничество в рамката на ЕС, може да лиши БОТИБ от възможност за доставка на традиционно произвежданата от нея продукция.

- Очертаване на подхода на ЕС за регионална интеграция на отбранителната индустрия и аргументиране на необходимото обвързване на БОТИБ с европейската ОТИБ.

- Отбелязване на наличието на множество нормативни документи за развитие без изпълнение и практическо приложение, с демотивиращ ефект за комуникация и взаимодействие с държавните органи.

- Аргументиране на необходимостта от провеждане на постоянен преглед на състоянието на БОТИБ с оглед на промените на международната среда за сигурност.

- Предлагане на изводи от полезен чужд опит на сродни страни (Полша, Естония, за развитие на отбранителната промишленост, както и на резултати от сравнителен анализ с БОТИБ.

- Предлагане на набор от препоръки и примери за развитие на БОТИБ, между които – участие в модернизацията и превъоръжаването, взаимно отваряне на пазари, балансиране на инвестиционните разходи за отбрана от външни и вътрешни доставчици, подобряване на комуникацията с националните и европейски институции, продуктова диверсификация и др.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Научните приноси според автора включват:

- Оценено е историческото и текущо състояние и са идентифицирани ключовите проблеми на политиката за БОТИБ.

- Разкрити са основните причини за задържане на развитието и осигуряване на националната отбрана.

- Представен е опитът на две сравними с България страни в политиката и развитието на отбранително-технологична индустриална база.

- Разкрити са потенциалните фактори за развитие и са аргументирани възможностите за справяне с предизвикателствата на променящата се среда за сигурност в контекста на ЕОТИБ.

Научно-приложни приноси са:

- Препоръчани и обосновани са реалистични алтернативи за катализиране на развитието на българската отбранително-технологична индустриална база.
- Направени са предложения за подобряване на нормативната база за дейността на българската отбранително-технологична индустриална база.
- Предложени са конкретни мерки за справяне с предизвикателствата пред развитието на българската отбранително-технологична индустриална база.

Приемам предложените от автора научни приноси и свързани мерки, прилагането на които в отбранителната и икономическа политика на страната биха способствали за развитието на БОТИБ. Към тях бих добавил и очертаване на подхода на ЕС за регионална интеграция на отбранителната индустрия и аргументацията за необходимото обвързване на БОТИБ с европейската ОТИБ.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По дисертационния труд са направени две самостоятелни публикации, вкл.: „Възможности за подобряване на комуникацията и взаимодействието между Р. България и БОТИБ.“ (2020 г.), доклад публикуван в трудовете на десета международна конференция „Научните изследвания и инвестиции – решаващ фактор за отбрана и сигурност“ по време на международната изложба „Хемус‘2020“ и студията „Сходства и различия в развитието на българската и естонска отбранителни индустрии след приемането им в НАТО“. Тази студия е отпечатана в научните трудове на УНСС през 2022 г.

И двете публикации представят основни въпроси на дисертационния труд осигуряват публично представяне на получените резултати от изследването.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът с обем от 41 стр. отразява синтезирано и коректно съдържанието, постигнатите резултати, приноси и публикации по темата на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

По докторския труд имам следните бележки и препоръки:

- Препоръчвам по активна публикация на резултатите от изследването, както в текущи издания, така и с подготовка на самостоятелна монография по изследваната тема.

- Препоръчително е в методологичен план в увода да се добави аргументация за приложения изследователски подход, както се свържат използваните методи с изпълнените изследователските задачи. Това може да бъде направено с набор от изследователски въпроси, на които дават отговор приложените методи.

- Допълване на обобщения и изводи за получените резултати след трета глава на изследването.

Тези въпроси могат да се разглеждат като препоръки за следващите изследвания и публикация на кандидата. Те не променят положителната оценка за качеството на предложения за защита дисертационен труд.

Заклучение

Като цяло научният труд изследва актуална тема и си поставя предизвикваща цел. Използва ясен и логичен стил на изложение, добре обосновани резултати и приноси с изследователска новост. С него авторът показва способност да анализира и предлага идеи за решения на хронични и сложни проблеми на развитието на БОТИБ на страната. Получените резултати съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и на Правилника за неговото приложение, което ми дава основание да предложа на Уважаемото научно жури на УНСС да даде образователната и научна степен „доктор“ на Пейо Танев Сизов по професионално направление 3.8. Икономка специалност „Икономика и управление (икономика на отбраната и сигурността)“.

София, 04 април 2023 г.

Член на жури:

/Проф. д-р Т. Иванов/